

15. Студеничка
академија

Манастир Студеница
09-12. јун 2010.

800 година
српске медицине

ГЕТОПИС
СТУДЕНИЧКЕ
АКАДЕМИЈЕ
ANNALS OF THE ACADEMY OF STUDENICA

UDC: 61:364.4:331

Примери поштовања и оданости међу народима и њиховим лекарима који се не смеју заборавити

Славица Жижић Борјановић¹, Мирослав Јеринић²

¹Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“

²Krajská nemocnice Liberec, Oddělení nukleární medicíny, Ceska

Познато је какво је било здравствено стање становништва у Србији у првој половини 19. века у време ослобађања од Турака па све до ратова почетком 20. века. За све то време била је велика потреба за санитарским особљем, нарочито лекарима, па је зато и велика заслуга свих лекара пионира здравствене службе у Србији.

Значајна је и призната историјска чињеница да су чешки и словачки лекари почев од прве половине деветнаестог века имали снажну улогу у формирању санитарске службе, окупљању лекара у еснафско, Српско лекарско друштво (СЛД), значајном унапређењу здравства, културе и науке наше некадашње државе.

До балканских ратова дошло је у Србију око 25 лекара који су се потпуно ставили у службу српског народа и државе и стално се настанили у њој. Поред професионалне службе испуњавали су све дужности грађана своје нове домовине и учествовали у ратовима. Међу првима дошли су: Карло Пацек (1833) – био је лекар гарде а затим начелник Санитетског одељења, Карло Белони (1839) који је ударио темеље војног санитета и нешто касније Јан Шафарик – професор на Лицеју, члан Српског ученог друштва и Државног савета и најзаслужнији за оснивање Народног музеја у Београду. Затим, др Јожеф Холец – војни лекар и веома активан у СЛД и др Јован Валента, професор Велике школе који спада међу његове осниваче. Др Јован Машин један је од оснивача СЛД и потпредседник, а лекари Јарослав Кужељ и Игњат Феликс су својим дугогодишњим радом задужили српски санитет. Др Едвард Михел (умро од пегавца 1915) радио је у просектури Опште државне болнице и између осталог заслужан за формирања Медицинског факултета у Београду. Побројани су међу првима али су веома лепу успомену оставили својим радом и остали лекари Чеси и Словаци који су живели и радили у Србији.

Наводимо један пример међусобног дубоког уважавања чешких и словачких лекара и њихових народа према нашем лекару и народу. Највеће поштовање Чеха и Словака доживео је др Милан Јовановић

Батут (1847–1940). *Ottova*, највећа чешка енциклопедија основана 1888, уврстила га је у значајне личности с краја 19. и почетка 20. века. У националну збирку *Народне расправе лекарске* издате у Прагу уврштена су и дела др Милана Јовановића Батута: *Трудна жена, Порођај и бабиње* и *Препорођај*. Још за време студија медицине у Бечу написао је *Расправу о Рокитанском, Чеху*, првом патологу свога времена задивљен његовим ставовима о значају изучавања здравља и обољења народа које је касније у животу следио. По дипломирању, др Јовановићу је чувени патолог Карловог универзитета проф. Јарослав Хлава понудио место шефа катедре бактериологије у време када се ова дисциплина одвајала од патолошке анатомије али је др Јовановић понуду одбио. Добио је чешки орден Белог лава, а почасни докторат медицине Карловог универзитета додељен му је у Београду 1938. Др Станислав Вомела, добровољац и његов сарадник у Београду за време балканских ратова објавио је 1937. у *Чешком лекарском вјеснику* рад посвећен деведестогодишњици рођења овог српског лекара и назвао га патријархом здравствене културе југословенских народа.

Кључне речи: Чешки и словачки лекари у помоћ Србији; Медицинска етика; Милан Јовановић Батут; Карло Пацек; Карло Белони; Јан Шафарик